

УДК 821.133.1-3Гліссан.09

Н. К. Путівцева

ЕДУАР ГЛІССАН: ОСМИСЛЕННЯ ІСТОРІЇ ТА ПОШУК АНТИЛЬСЬКОЇ СУТНОСТІ

Літературний розвиток карибських франкомовних країн починається наприкінці XIX–початку XX ст. Більш, ніж за сто років існування антильська література дала цілу плеяду талановитих письменників, поетів, драматургів, але навіть найяскравіші представники франкомовної антильської літератури залишаються невідомими українському читачеві. Тому вважаємо за доцільне розглянути основні етапи становлення літератури карибських країн і детальніше зупинитись на творчості видатного мартиніканського письменника та есеїста Едуара Гліссана (Édouard Glissant), якого по праву вважають також і одним з найвідоміших дослідників самотності антильської культури. Маємо за мету розкрити провідні ідеї письменника, його бачення складного процесу формування національної свідомості на Антильських островах та провести аналіз художніх засобів, завдяки яким проза соціального звучання набуває високої художньої цінності.

Головним фактором спільності антильських франкомовних літератур були їхні генетичні зв'язки й контакти з французькою культурою та схожість історичного розвитку антильських країн: довгий час вони мали статус французьких колоній. Тому у перші десятиліття існування антильська література перебувала під величезним впливом французької літературної традиції. Згідно з французькою колоніальною доктриною, населення завойованих Францією територій не мало власної культури і повинно було засвоювати культуру французьку. Така ідеологія згодом породила протест проти приниження населення карибських країн. У 30-х роках XX століття основною метою антильської творчої інтелігенції стало розмежування з французькою літературною традицією шляхом звернення до африканського компоненту антильської культури [1, с. 383].

Перебуваючи під французьким впливом, майже стовідсоткове негритянське населення заморських департаментів Франції (насамперед Мартиніки та Гваделупи) тяжіло до «африканської батьківщини»: у процесі колонізації корінне населення Карибського басейну було винищено і значною мірою замінено африканцями. Чорні інтелектуали з цих французьких карибських колоній почали визначати свою культурну ідентичність в історичних та культурних зв'язках з Африкою, а не з Францією. Прагнення метрополії позбавити afro-карибців власної культурної індивідуальності було причиною для перших проявів негритюду (*négritude*) [2, с. 213]. Відомий мартиніканський поет Еме Сезер (*Aimé Césaire*) вперше використав цей термін у поемі «Щоденник повернення в рідну країну» («*Cahier d'un retour au pays natal*»), яка була опублікована у серпні 1939 р. в Парижі. Слово «негритюд» тут зустрічається багато разів і метафорично характеризує самовідчуття автора – носія негрської сутності [1, с. 390].

Згодом негритюд став «ідеологічною концепцією національно-культурної відрубності, що набула поширення в ряді країн тропічної Африки, переважно франкомовних. Виникла як природна реакція негро-африканських народів на колоніальне гноблення й расову дискримінацію. Була своєрідним протестом проти європоцентристських теорій, що надавали Європі пріоритет у створенні духовних цінностей, формою утвердження самобутності африканських культур» [3, с. 475]. У сфері літературної творчості ідеї негритюду переважно відбилися в поезії, але також у прозі і драматургії франкомовних антильських островів Карибського басейну і країн Західної та Центральної Африки.

У 60-ті роки ХХ століття, після проголошення незалежності африканських країн, негритюд втратив свою актуальність. Антильські письменники чорної раси усвідомили неможливість повернення до африканських джерел, оскільки після того, як антильці почали відвідувати Африку, практична здійсненність карибської інтеграції з африканським суспільством була поставлена під питання. Як наслідок, на початку 1960-х років негритюд поступається місцем іншим ідеологічним концепціям.

У цей період деякі представники мартиніканської інтелігенції починають по-новому розглядати антильську самобутність. На відміну від негритюду, який робив акцент на африканських джерелах карибської культури, вони підкреслюють багатогранність, різноманітність основних елементів специфічної культурної конфігурації Антильських островів, яку вони починають визначати терміном «антильство» («antillanité»).

Один з провісників антильства, мартиніканський філософ та есеїст Рене Меніль (René Ménil), який співпрацював з Еме Сезером у журналі «Тропик», вперше сформулював ідею антильської специфічності у статті «Проблеми антильської культури» («Problèmes de la culture antillaise») у 1964 році. Вона була дуже схвально прийнята у наступні роки. Меніль стверджував, що франко-антильська культура не була ані африканською, ані китайською, ані індуською, ані навіть французькою, а була просто антильською; що протягом історії ці елементи, які були принесені з усіх куточків планети, поєдналися у синкретичний спосіб, щоб призвести до нового, оригінального результату: «Жодна культура жодного народу не є казковим даром небес, жодна культура не сформувалась у закритій вазі, за один день, не переживши контактів та конфліктів народів, рас та культур» [11, с. 33].

Термін «антильство» був запроваджений мартиніканським поетом, філософом, есеїстом, романістом та драматургом Едуаром Гліссаном. У другій половині 1960-х років антильство стало політичною та літературною течією, що мала за мету визначити своєрідну антильську самобутність та, підкреслюючи відмінності від негритюду, засновувалась не лише на етнічних або культурних елементах.

Спочатку Гліссан, як і багато його сучасників, поділяв концепцію негритюду, але згодом виступив проти деяких її теоретичних засад. Тоді він розвинув концепт антильства, позитивно сприйнятий багатьма представниками мартиніканської інтелігенції, зокрема групою науковців Мартиніканського Дослідницького Інституту, що перебував на той час під керівництвом Гліссана. Ці науковці опублікували результати своїх дискусій про карибську самобутність

у журналі «Акома» (1971–73). Згідно з концепцією антильства, необхідно віднайти багатогранну самобутність країн Карибського басейну шляхом осмислення та відтворення власної історії, прихованої у період рабства.

Головне есе Гліссана, присвячене антильству, «Антильський дискурс» («Le Discours antillais»), було опубліковано у 1981 році. Ця робота мала за мету показати вичерпну панораму антильської реальності, поєднуючи антропологічний, соціологічний, літературний та історичний підходи. Концепт антильства базувався на твердженні: антильське суспільство страждає через те, що воно зазнало «успішної колонізації» («colonisation réussie») [7, с. 270]; у широкому сенсі, воно страждає через своє колоніальне минуле. За Гліссаном, подолати ці страждання можливо лише через пошук антильської ідентичності. Треба мати волю залагодити соціальні розриви, заповнити пробіли колективної пам'яті та встановити зв'язки поза межами запропонованої метрополією моделі. Гліссан прагне пізнати антильську сутність через спільну історію карибських країн, тісно пов'язану з плантаціями цукрової тростини. Цю історію характеризують, за Гліссаном, соціальна ізольованість, темний колір шкіри, африканська спадщина та, у випадку французьких антильських островів, креольська мова. Він наголошує на специфічності антильської культури, на різноманітності її мов та історій.

Гліссан намагався віднайти ідентичність антильських островів в «іншій Америці», що контрастувало з роботами Еме Сезера, для якого Африка була основним джерелом ідентифікації для антильців. Антильство в розумінні Гліссана, навпаки, засновувалось на поняттях «ідентичність-зв'язок» («identité-relation») або «ідентичність-ризома» («identité-rhizome»), відкритих до світу та до об'єднання культур. Слід зазначити, що на погляди Гліссана значною мірою вплинули роботи французьких філософів Жюльєн Делеза (Gilles Deleuze) та Фелікса Гваттарі (Félix Guattari), які і запровадили до філософського лексикону термін «ризома» («rhizome»): «Я спирався на розрізнення, що його зробили Делез та Гваттарі між поняттям єдиного коріння та поняттям ризому. Делез та Гваттарі у книзі «Тисяча плато»

акцентують увагу на цьому розрізненні. Вони його визначають в залежності від манери мислення – мислення коріння та мислення ризоми» [5, с. 59].

За Гліссаном, саме ідентичність-ризома краще передає всю складність антильського буття. Вона означає кінець пошуку єдиного коріння, єдиного джерела, що було притаманно негритюду: «Існує тенденція, яку я характеризую наступним чином: ідентичність з єдиним корінням повільно поступається ідентичності-зв'язку, тобто ідентичності-ризомі. Мова не йде про те, що треба виривати коріння; йдеться про те, що треба розуміти коріння як толерантніше, ширше поняття: ідентичність-коріння, яка не вбиває те, що поряд, а, навпаки, протягує свої гілки до інших. Це те, що я, слідом за Делезом та Гваттарі, називаю ідентичність-ризома» [9, с. 39-40].

Базуючись на поняттях коріння та ризоми, Гліссан пояснював своє ставлення до різних типів культур: «Я застосував ці поняття щодо принципу ідентичності. Я зробив це також щодо “категоризації культур”.., поділу культур на атавістичні та композитні... Я поєднав принцип ідентичності-ризомі з існуванням композитних культур, тобто культур, яким притаманна креолізація. Атавістична культура є такою, що спирається на принцип генезису та на принцип спадкоємності з метою доказу законності існування на певному просторі, який, починаючи з цього моменту, стає територією» [5, с. 59].

Концепція креолізації (*créolisation*), також висунута Гліссаном, визначається ним «як змішання, що породжує непередбачуване», як «постійне культурне та лінгвістичне взаємопроникнення» [9, с. 31], яке супроводжує культурну глобалізацію. Ця глобалізація пов'язує різні, гетерогенні культурні елементи, призводячи до непередбачуваних результатів. Гліссан наголошує саме на понятті непередбачуваності, яке він ставить у центр цього феномена: «Термін “креолізація” перекриває поняття транскультури. Адже поняття транскультури передбачає, що можливо прорахувати наслідки певної транскультурації, тоді як креолізація в моєму розумінні є непередбачуваною. Вона породжує щоразу більше, тобто те, що породжується, неможливо передбачити, виходячи зі складових» [9, с. 32].

Креолізація, за Гліссаном, – це поєднання багатьох культур або, щонайменш, багатьох елементів різних культур на певній території, що породжує нову, непередбачувану та неочікувану культуру, яка є набагато складнішою формою у порівнянні з простим синтезом цих елементів. Гліссан пояснює, що «креолізація... створює в Америці абсолютно неочікувані культурні та лінгвістичні мікроклімати, місця, де вплив одних мов на інші та одних культур на інші здійснюється в уривчастий, нерівний спосіб... Ці культурні та лінгвістичні мікроклімати, створені креолізацією Америки, є вирішальними тому, що вони є ознаками того, що відбувається сьогодні у світі. А у світі сьогодні... створюються мікро- та макроклімати культурного та лінгвістичного взаємопроникнення» [5, с. 19]. Отже, Гліссан акцентує увагу на тому, що «світ креолізується, всі культури зараз креолізуються, маючи взаємні контакти. Складові змінюються, але сам принцип полягає в тому, що сьогодні не існує жодної культури, яка могла б претендувати на чистоту» [9, с. 32].

Слід зазначити, що ідеї Гліссана значною мірою сприяли появі руху креольства (*créolité*) в карибських країнах. Автори маніфесту «Похвала креольству» («*Éloge de la créolité*»), мартиніканці Патрік Шамаузо (Patrick Chamoiseau), Рафаель Конф'ян (Raphaël Confiant) і Жан Бернабе (Jean Bernabé), визнаючи провідну роль Еме Сезера у розвитку національної свідомості антильців, все ж таки стали прихильниками цієї нової концепції, згідно з якою центральним ядром антильської ідентичності є саме її багатогранність як наслідок присутності різних культур у карибському світі [4].

Гліссан стверджує, що карибські країни породили нову манеру мислення: мислення архіпелагу. Воно відповідає особливостям розвитку карибського світу. Йому притаманні двозначність та крихкість, воно дає можливість переглядати історію, але це не є ані відмовою від минулого, ані забуттям. Архіпелагічне мислення надає великого значення уявному, бажаному, тому, що залишається у пам'яті, коли людина була позбавлена всього.

Архіпелагічне мислення Гліссан протиставляє континентальному мисленню, притаманному частині людства, яка вважає себе

заможною і надважливою. Архіпелагічне мислення акцентує увагу на тому, що у сучасному світі жодна культура, жодна цивілізація не може бути складовою будь-якої ієрархічної структури тому, що всі культури рівноцінні та однаково важливі.

У своєму нестримному бажанні самопізнання, Гліссан починає детально аналізувати історію. Розмірковуючи, що «нема про що й говорити: ми завжди повертаємось до минулого, щоб пізнати майбутнє» [6, с. 188], Гліссан пов'язує «завдання сьогодення» з «терплячими пошуками у минулому» [6, с. 214].

Перебудова світу, за Гліссаном, починається з визнання і прийняття минулого. Вона проходить через процес підбиття підсумків минулого. Отже, зв'язок антильців зі своїм минулим має деякі розриви, надлами, які є, у розумінні Гліссана, розривами ідентичності. Гліссан хоче залагодити фундаментальний розрив між людиною та світом, що існує на Антильських островах. Перебудова світу повинна нейтралізувати абсурдність антильського буття, і вона повинна відбутися через літературну творчість, де гетерогенний, розірваний, позбавлений сенсу світ має знайти гармонійну форму.

Творчість Гліссана – це постійний пошук. Пошук законності, що його проводить письменник у соціальній сфері, продовжується пошуком сенсу. Осмисленню та відтворенню історії карибських країн Гліссан приділяє найбільшу увагу в своїх творах. Торгівля людьми – ще більше, ніж рабство, яке, звичайно, теж обурює письменника, – є ключовою проблемою його творчості. Насильницьке вивезення африканців до Нового світу, яке проводилось систематично судновласниками європейських держав, є центральною подією, на якій побудована романістика Гліссана, а торгівля людьми стає провідним сюжетотвірним елементом.

Торгівля людьми є невідступною ідеєю письменника. Вона представлена як найреальніша подія всієї антильської історії, подія, яка усвідомлюється як центр історичного становлення. Але цей центр є пробілом, дірою в історії. Він порушує зв'язок поколінь, спадкоємність родів. Торгівля людьми унеможливила пошук джерел свого походження, вона прирекла народ, що формується, на муки незнання.

Вона символізує крах будь-якої генеалогії, порушує лінію спадкоємності поколінь. Отже, торгівля людьми завадила формуванню антильської ідентичності. Традиційно, лінія спадкоємності поколінь, що пов'язує прашура зі своїми нащадками, породжує ідентичність будь-якої спільноти. Але раб, вивезений з африканської землі й кинутий на карибський острів, стає «голим мігрантом» («migrant nu») [7, с. 112]. У нього не залишається нічого з того, що він мав, ким він був, хіба що деякі уривки, що йому вдається зберегти. Гліссан настільки переконаний, що належить до народу з синдромом «не-історії» (syndrome de «non-histoire») [7, с. 224], що він неодноразово говорить про величезне «вискоблення колективної пам'яті» («raturage de la mémoire collective») [7, с. 224]. Але це вимучене ставлення антильців до своєї історії ускладнюється ще, за словами Гліссана, іншою формою «розкрадання»: антильську історію творили (і переказували) французькі поселенці. Гліссан формулює задачу письменника у такий спосіб: «Минуле, те минуле, що ми пережили, ще не є історією для нас, але саме через те воно нам болить. Задача письменника – вивчати цей біль, постійно “відкривати” його у теперішньому часі, у нашому сьогодні...»

Через те, що історична пам'ять занадто часто була вискоблена, антильський письменник повинен “копатися” в цій пам'яті, переорювати її, базуючись на тих латентних слідах, які йому вдалося знайти в реальності.

Через те, що формуванню антильської свідомості перешкождали бар'єри, які стерилізували пам'ять, письменник повинен мати можливість описувати всі випадки, де ці бар'єри були частково зруйновані.

Через те, що антильський час був загнаний у небуття нав'язаної “не-історії”, письменник повинен сприяти відновленню цієї багатостраждальної хронології, тобто він має розкрити життєздатність діалектики, знов розпочатої між природою та антильською культурою» [7, с. 226-228].

Практика, діяльність письменника набуває тут експліцитного значення. Текст відкрито вписується у рамки наміру боротьби.

Використані дієслова («вивчати», «копатися», «переорювати», «сприяти», «розкрити») з'єднують реалістичний проект з «поетичним наміром». Гліссан відстоює право письменника дискутувати про історію врівень з істориками: «Історія як свідомість, яку треба опрацювати, та історія як пережите минуле не є справою самих лише істориків» [7, с. 228]. Враховуючи розриви історії, фікція, поетизація виступають такими ж дієвими засобами, як і ті, що використовує історик, якого зупиняють в його пошуках порожні антильські архіви. Звідки і з'являється зв'язок антильського роману з пізнанням.

Перш за все, слід звернути увагу на різні прийоми Гліссана у його опрацюванні історичного факту. Письменник-поет-теоретик досить широко розвинув у своїх есе, особливо в «Антильському дискурсі», роздуми про ставлення антильців до власної історії. Гліссан має своє бачення мартиніканського минулого, яке відрізняється від того, що було запропоновано (і нав'язано) колоніальною державою. Він просуває підхід «з різних боків» [7, с. 273] до антильської історії. Саме такий підхід, на його думку, спроможний відтворити правдиву історію карибських країн.

Концентруючи своє прочитання антильської історії на промисловості цукрової тростини на Антильських островах, Гліссан показав, наскільки культура цукрової тростини на американських плантаціях була двигуном будь-якого розвитку і центром політичних та економічних процесів, що їх розпочинали держави-колонізатори. Це бачення дозволяє йому ігнорувати «періодизацію історії Франції», у якій досить часто висвітлюється антильське минуле через історичну хронологію метрополії (призначення губернаторів, континентальні війни тощо).

Гліссан також використовує як мнемонічні орієнтири природні явища такі, як циклони, виверження вулканів, періоди засухи, паводки та повені. Він переконаний, що уважне прочитання «вигляду землі, що змінювалась із часом» [8, с. 53], може дозволити антильцям розв'язати історичну плутанину, породжену нав'язуванням офіційної історії. Пейзаж, за словами Гліссана, «зберігає пам'ять часів» [7, с. 391].

У романі «Четверте століття» («Le Quatrième siècle») описуються два катаклізми, які немає потреби датувати, настільки вони відомі населенню і визнані ним як часові орієнтири: циклон, що спустошив Мартиніку у 1898 році, і виверження вулкану, яке зруйнувало у 1902 році місто Сен-П'єр. Вочевидь, ці природні явища, масштаб яких раз і назавжди вривав їх у пам'ять людей, служать часовими орієнтирами для населення Мартиніки, але вони не визнаються і не фігурують у хронології офіційної історії. Саме вони дозволяють, за словами письменника, по-іншому сприймати народну історію, з повагою до реальної країни, до її геології, її географії, її клімату, а не згідно з нав'язаною європейською версією.

Слово тут творить історію, приступаючи до процесу злиття часу і простору. З'єднання темпоральності і просторовості набуває політичного підтексту. За словами Гліссана, історичне відвоювання справедливості повинно дозволити взяти відповідальність за місце, яке антильці ніколи не визнавали своїм. Про це свідчить уривок з «Поетичного наміру» («L'Intention poétique»), де підкреслюється важливість цього визнання і взяття відповідальності за землю, за країну: «Значення... пейзажу або природи – це ясність, що відкривається в процесі історії, де спільнота, відірвана від своїх зв'язків і від свого коріння (або... від будь-якої можливості вкорінення), поступово має вистраждати пейзаж, заслужити свою природу, пізнати свій край. Поглибити значення – це внести ясність у свідомість. Велике зусилля, направлене на відвоювання землі, це зусилля, направлене на відвоювання історії. Тут немає місця матерії, яку помилували пристрасті часу. Ви мене депортуєте на нову землю (це острів), ви позбавляєте мене свідомості та знання про стару землю, ви нав'язуєте мені думку, що ця нова земля лише ваша, і таким чином я повинен рухатись у часі, далеко від землі. Ось тоді (навіть ціною втечі) я відчуваю землю під своїми ногами: я одразу опиняюсь у вчорашньому дні, я пробую на дотик час, що минув безповоротно, я закопую забуття і спускаюсь вниз сходами років, я відвойовую свою пам'ять і надаю великого значення своєму натхненню: щоб обробляти свою землю і посадити своє дерево» [10, с. 196].

Насамперед привертає увагу намагання письменника оволодіти історією, оволодіти минулим. Романний жанр виступає в ролі засобу провидіння, коли мова йде про упорядкування гетерогенного матеріалу. Гліссан будує в своїх романах структурований, логічний, послідовний і правдоподібний світ, в якому антильська історія, спочатку безформна, набуває поступово форми і сенсу, завдяки чарівності слова. Творчість, за Гліссаном, може і повинна заповнити пробіли в історії, провалля у пам'яті. Творчість – це відповідь письменника мовчанню історії.

Концепції, розроблені Едуаром Гліссаном, відіграли важливу роль у розвитку антильської літературно-суспільної думки. Він визнав помилковою тенденцію шукати свою ідентичність поза межами острова через призму чужої культури. Його поетична мова є не лише інструментом його особистого бачення, але й унікальним виразом антильської особистості. Переконавання Гліссана значною мірою вплинули на спосіб мислення нового покоління антильських літераторів, загальною метою яких стало зображення своєрідності та різноманітності культури Карибських островів.

Література

1. Никифорова И. Д. Литература франкоязычных стран: Мартиники, Гваделупы, Гвианы / И. Д. Никифорова // История литератур Латинской Америки: в 5 кн. – М.: ИМЛИ РАН, 2004. – Кн. 4, ч. 1. – С. 380-483
2. Столяренко М. Негритюд як пошук самобутності у франкомовній літературі Карибських островів / М. Столяренко // Всесвіт. – 2010. – № 3-4. – С. 212-220
3. Ткаченко С.І. Негритюд / С. І. Ткаченко // УЛЕ: в 3 т. – К.: Українська енциклопедія, 1995. – Т. 3 К–Н. – С. 475
4. Bernabé J., Chamoiseau P., Confiant R. Éloge de la créolité. – Paris: Gallimard, 1993. – 136 p.
5. Glissant É. Introduction à une poétique du Divers. – Paris: Gallimard, 1996. – 160 p.
6. Glissant É. La Lézarde. – Paris: Gallimard, 1997. – 260 p.
7. Glissant É. Le Discours antillais. – Paris: Gallimard, 1997. – 848 p.
8. Glissant É. Le Quatrième siècle. – Paris: Gallimard, 1997. – 340 p.

9. Glissant É. L'imaginaire des langues. Entretiens avec Lise Gauvin. – Paris: Gallimard, 2010. – 128 p.
10. Glissant É. L'Intention poétique. – Paris: Gallimard, 1997. – 252 p.
11. Ménélik R. Tracées: identité, négritude, esthétique aux Antilles. – Paris: Robert Laffont, 1981. – 233 p.

Анотація

Н. К. Путівцева. Едуар Гліссан: Осмислення історії та пошук антильської сутності

У статті аналізується творчість мартиніканського романіста, поета та філософа Едуара Гліссана (1928–2011), одного з найвидатніших представників франкомовної антильської літератури. Матеріалом дослідження послужили його романи «Ріка Лезарда» та «Четверте століття», а також низка його філософських есе. Мета статті – розкрити провідні ідеї письменника, його бачення складного процесу формування національної свідомості на Антильських островах та провести аналіз художніх засобів, завдяки яким проза соціального звучання набуває високої художньої цінності.

Гліссан сформулював і розвинув поняття *антильства*, виступивши проти концепції негритюду. Його переконання значною мірою вплинули на спосіб мислення нового покоління мартиніканських літераторів, які, надихаючись його ідеями про антильську самобутність, створили рух *креольства*. Праці Гліссана передають не лише глибокі роздуми про колонізацію, рабство та расизм, але і його особливе бачення світу, якому притаманні багатогранність та різноманітність культур. Його творчість зосереджена на питаннях мови, ідентичності та історії. Показано, що осмисленню та відтворенню історії карибських країн Гліссан приділяє найбільшу увагу в своїх творах.

Ключові слова: антильство, креольство, креолізація, антильська ідентичність, ризома.

Аннотация

Н. К. Путивцева. Эдуар Глиссан: Осмысление истории и поиск антильской сущности

В статье анализируется творчество мартиниканского романиста, поэта и философа Эдуара Глиссана (1928–2011), одного из самых значительных представителей франкоязычной антильской литературы. Материалом исследования послужили его романы «Река Лезарда» и «Четвертый век»,

а также ряд его философских эссе. Цель статьи – раскрыть основные идеи писателя, его видение сложного процесса формирования национального сознания на Антильских островах и провести анализ художественных средств, благодаря которым проза социального звучания приобретает высокую художественную ценность.

Глиссан сформулировал и развил понятие *антильства*, выступив против концепции негритюда. Его убеждения значительно повлияли на образ мышления нового поколения мартиниканских литераторов, которые, вдохновившись его идеями об антильской самобытности, создали движение *креольства*. Работы Глиссана передают не только глубокие размышления о колонизации, рабстве и расизме, но и его особенное видение мира, которому присущи многогранность и разнообразие культур. Его творчество сосредоточено на вопросах языка, идентичности и истории. Показано, что осмыслению и воссозданию истории карибских стран Глиссан уделяет наибольшее внимание в своих произведениях.

Ключевые слова: антильство, креольство, креолизация, антильская идентичность, ризома.

Summary

N. K. Putivtseva. Édouard Glissant: Reflection on History and Search for the Caribbean Essence

The article deals with the works of the Martinican writer, poet and philosopher Édouard Glissant, one of the most important figures of the French Caribbean. The research is based on the analysis of his novels “La Lézarde” and “Le Quatrième siècle” and of a whole series of his philosophic essays. The object of the article is to expose the main ideas of the writer, his vision of the difficult formation of the national consciousness in the Antilles and to analyze the artistic facilities due to that the prose of social significance gets a great artistic value.

Glissant formulated and developed the notion of *antillanité*. He was the pre-eminent critic of the Négritude school of Caribbean writing and father-figure for the subsequent Créolité group of Martinican writers. Glissant’s works constitute not only a profound reflection on colonialism, slavery and racism, but also a powerful vision of a world where cultural diversity flourishes. His work focuses on questions of language, identity and history. It is shown that Glissant pays the greatest attention in his works to the reflection on history of the Caribbean countries and to its reconstruction.

Key words: antillanité, créolité, creolization, Caribbean identity, rhizome.

Інформація про автора

Путівцева Наталія Костянтинівна – ORCID: 0000-0002-0889-8586; викладач кафедри романської філології та перекладу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна